

HET NET OPHALEN

F6 Nijmeegse Hip-Hop 1992-2024

HET VERHAAL

2025

Het Net Ophalen (Rapmuziek in Nijmegen 1992 - 2006)

(Tekst: Peter Paul Kleinlooh alias Ketama)

HET NET OPHALEN

(Nijmeegse Hip-Hop 1992-2006)

1. Te water

Ik kwam begin jaren '90 om de hoek kijken bij de Nijmeegse Hip-Hop scene. Hip-Hop in Nijmegen draaide toen echter voornamelijk om Graffiti. Groepen uit verschillende delen van Nijmegen die weer met anderen uit steden als Eindhoven en Amsterdam spuitte, tagde en sommigen van hen... rapten. Maar écht gerapt werd er echter nog weinig en als dat wel zo was, meestal thuis. Zo ver als ik weet was er, rond 1990, nog niemand bezig in Nijmegen om een rapgroep te formeren en daarmee op te treden. Drie jaar later kwam ik bij mijn radioprogramma Rap a Lot (bij de Nijmeegse krakerszender radio Rataplan) Jeffrey tegen. Hij schreef Nederlandstalige teksten en ik maakte muziek. Samen zijn we de rapgroep Sativa gestart en we gingen actief achter optredens aan in Nijmegen en daarbuiten. In 2006 maakte Ruys en ik nog de videoclip Havana aan de Waal en daarna ben ik gestopt met muziek maken en gestopt met het label Stuurboord Bakboord Records (SBBB). Tussen 1992 en 2006 ben ik veel rappers/Hip-Hoppers tegen gekomen in Nijmegen en met veel van hen heb ik samengewerkt en/of gerapt. Uit deze jaren weet ik dus wel zo een beetje wie er in Nijmegen rapte of met Hip-Hop bezig was. Hieronder probeer ik een stukje Nijmeegse rap geschiedenis te beschrijven aan de hand van eigen ervaringen. Hier staat dus niet dé Nijmeegse Rap geschiedenis en het zal zeker zo zijn dat ik namen of evenementen vergeten ben. Als iemand aanvullingen weet uit deze periode dan wil graag de tekst aanpassen. Het artikel is geschreven voor hen die deze periode (her)kennen en voor hen die het niet meegemaakt hebben en er iets over willen weten.

Aan de hand van een aantal hoofdstukken worden herinneringen en ervaringen beschreven. Wie rapte bijvoorbeeld wanneer, waar, hoe en waarover.. en met wie? Waar gebeurde het en hoe is dat gaan veranderen? Ik heb voor drie tijdsblokken gekozen; 1992-1997, 1998-2000 en van 2001 tot 2006. Omdat er toen bijvoorbeeld nieuwe rappers kwamen, groepen werden opgericht of omdat de Nederlandstalige rapmuziek in een volgende versnelling kwam. Daarnaast probeer ik bij elk hoofdstuk nog wat extra te beschrijven. Kleine weetjes, zoals: hoe een cd tot stand kwam, hoe we muziek opnamen of in wat voor een sfeer. Wat betekent nu eigenlijk 'F6' of Irama en wie is de Generaal? Hoe organiseerden we een concert, hoe was het om bij SBBB met 10 rappers en beatcreators bezig te zijn? In deze zaken kun je ook wel zien hoe Rapmuziek veranderde in Nijmegen, zowel qua onderwerpen als hoe bijvoorbeeld de beats gemaakt werden.

De meest bekende werken over Nederlandse Hip-Hop/Rap zijn: Van Brooklyn tot Breukelen, 20 jaar Hip-Hop in Nederland (Saul van Stapele) en 10 jaar OP en het ontstaan van Nederhop (Def P) en uiteraard artikelen van Kees de Koning. Het verschil met dit artikel, is dat dit een pure lokale aangelegenheid is, namelijk een Nijmeegse. Bovendien durf ik wel te stellen dat de Nijmeegse Rap een, op zijn minst aparte, stempel op de Nederlandse rap gedrukt heeft. Uiteraard door alle Nijmeegse rappers en ook... door Stuurboord Bakboord Records.

Wat door de jaren heen belangrijk voor ons was, doen wat je leuk vindt. Ons motto is altijd geweest: *'Gestaag varen, op je eigen koers'.*

Ketama Amsterdam april 2016

Poster CD presentatie MOV Doornroosje Nijmegen 2002

2. Oostblok (1992-1997)

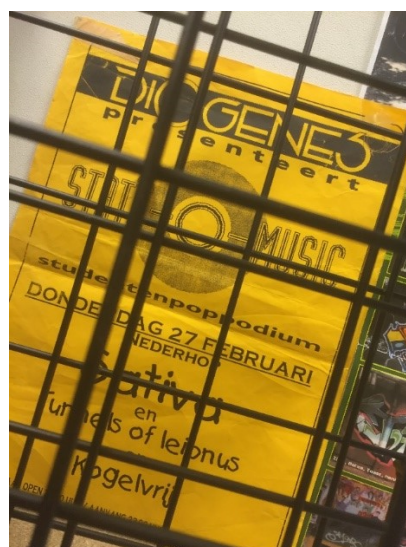
Tijdens een optreden in Doornroosje in Nijmegen van de Osdorp Posse in 1991 mochten wij van het radioprogramma Rap A Lot hen interviewen. Dat maakte indruk. Een bomvol Doornroosje en een enthousiast publiek en de gasten van OP waren erg relaxed en vriendelijk, zonder pretenties in ieder geval. Dat wilden wij ook!

In de Nijmeegse Rapsceen had ik begin jaren '90 Jeffrey (De Muijter van de Bounty) leren kennen bij het radio programma Rap A Lot en we besloten na verloop van tijd zelf rap te gaan maken. De Muijter schreef de teksten, doorspekt met Maleisisch, en ik maakte de beats. Beats met een specifieke voorliefde voor Nederlandstalige samples. Bijvoorbeeld van de cd *Oorlogskinderen*, een Nijmeegse musical. Op die cd hoorde wij de hoofdfiguur Kapitein Kees het hebben over hoge golven en zijn 'Mosseltjes' en allerlei andere scheepstermen. Die scheepstermen zijn later bepalend geworden voor het verdere gebruik van allerlei uitdrukkingen over de zee in de teksten. Ook Nederlandstalige popmuziek was een inspiratie en toe we een naam zochten, bracht de openingszin van Doe Maar's *Nederwiet* de inspiratie. De Muijtersbende (Cannabis-) Sativa was een feit. Aanwezig als muijters op het Nederlandse Rap-deck. Opstandig, een beetje raar en continue met scheepstermen gooiend. Dus *koppensnellers hakten hoofden af* en zeemeerminnen kwamen er aan te pas. En ook later kun je aan een hoop titels zien dat het scheepsgedoe heel lang een rol heeft gespeeld. Daarnaast lagen de roots van de Muijter van de Bounty in Maleisië en hij studeerde Spaans, zodat veel nummers doorspekt zijn met die 2 talen. Ritme betekende bijvoorbeeld Irama en goedendag was Verpei (-alles goed met gij?).

Sativa, Live optreden in Groesbeek (links Muieter van de Bounty en Ketama)

Zoals bij veel andere rapconcerten eindigt Sativa ook altijd met freestyles van een ieder die aanwezig was en wilde freestylen. Op die manier kwamen groepen en rappers bij elkaar. Spraken met elkaar af en besloten om met elkaar samen te gaan werken. De een beatboxte met de ander en de ander rapte mee met de beatbox van de een. In 1997 organiseerde Sativa in Diogenes Nijmegen een concert met Kogelvrij, een rapgroep uit Wijchen met rappers Omen en Moris en de Tunnels of Leipnis. De zaal was die avond sowieso vol en veel van de aanwezigen wilden aan het eind van het optreden freestylen. Toen maakte Nijmegen kennis met Meneer Ruys, die met Kogelvrij was meegekomen. Een eigenaardige Limburgse rapper met een zachte 'g' en zeer morbide teksten. Kogelvrij, Meneer Ruys en Sativa konden het goed vinden met elkaar en een zogenaamd blok werd opgericht, Het Oostblok.

Sativa tourde door heel Nederland met hun demo (ongetiteld) en steeds vaker rapte Ruys mee met hun optredens. Daarnaast werden er in Nijmegen steeds meer Oostblok optredens georganiseerd.

Het Oostblok, met Generaal Ruys aan het hoofd, was inmiddels aangevuld met (de toen nog erg jonge) rappers Blieb en Cloaca oftewel Rexvox. Een goed voorbeeld van zo'n Oostblok concert was op 21 december 1995 in De Swing in Nijmegen. Een concert van bijna 3 uur met 3 groepen en uiteraard de gebruikelijke Freestyles aan het eind. We hebben vaak opgetreden met live bands en zo ook in De Swing. Eerst met de Afrikaanse band Ini Bara en later met een Funk/Jazz bezetting. Wat we verkochten of vaak gratis uitdeelden waren cassette tapes met onze demo daarop.

In die tijd waren de zogenaamde *doorgeef*-tapes nog zeer gebruikelijk. Cassettetapes met daarop veelal een verzameling van verschillende rappers, groepen en instrumentale beats die dus werden doorgegeven met de bedoeling ze thuis over te 'tappen' en ze ook weer over te 'tappen/ etc. Dj. Nemon maakte ook zulke tapes voor Nijmegen. Ruys en Sativa stonden inmiddels op die doorgeeftapes en van hun eigen demotape zijn er honderden van verkocht of weggegeven. Zo konden we zo'n tape jaren later aan de OP geven; *'die avond kwamen we in contact met de Nederlandstalige rappers van Sativa [...] die ons eindelijk weer eens een demo gaven die wel om aan te horen was'* aldus Def-P in 1997.

Nijmegen begon zo wat structureler op de kaart te staan. Zo was Ruys tijdens een concert in Nijmegen Onkruid en Casto opgevalen en kwam zo in contact met Djax Records. Casto, Loco, Mach & Jesse en Zebulon hadden vaker opgetreden in Nijmegen en de meeste van ons waren bekend met hun muziek. Via hen konden Ruys en Sativa optreden tijdens de toen nog terugkerende Nederhop avonden in Paradiso Amsterdam. In Nijmegen waren we alleen niet gecharmeerd van het woord Nederhop (afkomstig van de OP) en in Nijmegen begonnen we ons tegen deze term af te zetten en de term bijvoorbeeld te vervangen door gewoon Nederlandstalige Rap. Zoals dit voorbeeld aantoont verzette Nijmeegse rappers zich tegen de terminologie en 'sfeer' uit de Randstad die naar de rest van Nederland overwaaide. Overigens niet alleen in Nijmegen maar in heel Nederland bestond een trend; of je maakte Nederhop, dat zich kenmerkte door wat snellere raps en beats die bovendien erg rauw klonken. Of je maakte Nederlandstalige Rap, met als kenmerk dat de beats wat rustiger waren net als het tempo van de raps. Hoewel het zich afzetten tegen alles wat uit de randstad kwam veelal te maken had met een 'eigen' territorium opeisen, had het dus ook te maken met een stijlverschil. Amsterdam (en andere steden in de randstad) heeft nou eenmaal een ander, meer internationaler, brutaler karakter, en bovendien, de rappers uit de Randstad waren als eerste begonnen met Nederlandstalige Rap.

Naast het Oostblok organiseerde ik in 1995 het project Nederhoop waarop verschillende rappers of rapcrews op zouden staan. Afgezien van Sativa waren er alleen maar Engelstalige rapbands in Nijmegen. Amarald Green en Blackball, het latere Zo Moeilijk, deden bijvoorbeeld mee. Diverse nummers zijn toen opgenomen. Allen toen de nummers klaar waren bleek er weinig bereidheid om mee te investeren en er een behoorlijke cd productie van te maken. Wantrouwen was er ook want vragen zoals: 'wat zou er met de rechten van de nummers gebeuren' of 'wie beschermd onze muziek tegen sampling?', blokkeerde verdere samenwerking. Het project stierf een eenzame dood en het geeft aan dat samenwerken met rappers in, een ook weer niet al te grote stad als Nijmegen, toen geen makkie was.

Het bleek dus lastig om de neuzen 1 kant op te krijgen. En hetzelfde geldt voor het aan de man brengen van je eigen muziek in die periode. Lastig want je kwam niet zo makkelijk op de radio, laat staan televisie (TMF bestond nog niet). En hoewel er een echte demo tape cultuur bestond had ik zelf wel de drang om alles wat officiëler te maken. Het uit te geven op een 'echt' label. De demo van Sativa hadden we naar alle gerenommeerde labels toegestuurd, echter zonder resultaat. En op het moment dat de Mui ter van de Bounty zijn eigen eerste plaat opnieuw naar die platenlabels stuurde, besloot ik om het

met mijn eigen nieuwe cd over een andere boeg te gooien. Zelf uitbrengen en dus zelf een label oprichten. Stuurboord Bakboord Records (genoemd naar het publiek in een linker en rechterhelft indelen tijdens een optreden) zag met het uitbrengen van *Alle Hens aan Dek* in 1998 het licht.

CD Hoesje Alle Hens aan Dek – Ketama 1998

3. VET (1998-2000)

Een label is geen beschermde rechtsvorm en iedereen kan een label oprichten en Records aan een eigen naam toevoegen. Toch heb ik SBBB officiëler proberen te laten lijken en ik schreef het label in bij de Kamer van Koophandel. Begin jaren '90 waren er eigenlijk 2 Rap labels in Nederland van betekenis; Djax en TopNotch. Beiden vertegenwoordigden, wat ons betreft, de Randstad, ook al zaten er bij de eerste wel bands die buiten de Randstad kwamen, maar die kwamen niet uit Nijmegen. Het was niet de bedoeling bij de oprichting van SBBB om winst te maken, of rappers onder contract te krijgen. Het idee achter het label was om leuke optredens te regelen, leuke platen te maken en vooral veel lol te hebben. Eigenlijk kun je het label vergelijken met hoe punkbands, eind jaren '70 en begin '80, werkten.

De eerste cd, *Alle Hens aan Dek*, kwam uit in 1998. In die periode kwamen namelijk de eerste pc's die cd's konden branden in handbereik van de gewone consument. En aangezien ik geen label kon vinden dat de cd's wilden fabriceren, werden ze in Nijmegen op de Mr. Franckenstraat zelf gebrand. De hoesjes van de cd's werden eenvoudig ontworpen en geprint op daarvoor bestemde cd stickers. Een paar honderd zijn er op die manier wel gemaakt, in ieder geval de eerste 3 cd's. Vervolgens werden ze verkocht in consignatie. Dat wil zeggen; je levert je cd's bij de een lokale platenzaak aan, waar je een bonnetje van krijgt. En komt een half jaar later terug met je bonnetje en dan hopen dat alle cd's zijn verkocht. De eerste cd's werden verkocht in en om Nijmegen, langzaam volgde later de rest van Nederland.

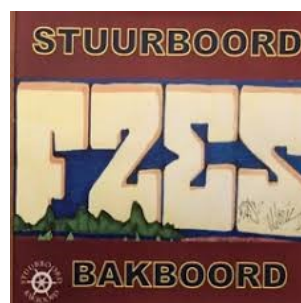
Het geluid en de beats

Allereerst iets over de kwaliteit. In 1994 kon je alleen een sequencer laten draaien op een 3- of 486pc. Qua opnamen was je aangewezen op een externe recorder. Alle nummers van Sativa, de cd Alle Hens aan Dek, iets met Dolby en F6 zijn opgenomen op een analoge 4 sporen recorder. Microfoon die gebruikt werd was een standaard SM-58 (of een microfoon van een paar gulden). Later, rond 1999, werd een minidisc 4 sporen recorder gebruikt. Digitaal maar toch met nadelen zoals cut off frequenties. Op de meeste nummers hoor je dat en het geluid is door de MD-4 recorder een beetje dof gaan klinken, ook al werd er later gebruik gemaakt van een goede microfoon (een Rode NT-1). De meeste beats zijn gemaakt op een externe geluidsbak (Akai-S2000). De ordinaire sok die over de oude SM-58 werd getrokken tegen het 'plop' effect werd later vervangen door een plopkop.

Uiteraard moest het label ook een beetje een 'eigen' uitstraling hebben. Als logo werd een ouderwets stuurwiel gebruikt. Op het hoesje van *Alle Hens aan Dek* vind je veel verwijzingen naar de scheepvaart, de andere zijn meestal gemaakt van de Graffiti van Moris. Websites waren toen nog niet in de mode en SBBB moest het stellen met een gratis hotmail adres. De cd's werden daarnaast naar allerlei lokale en landelijke blaadjes gestuurd om zo een recensie te krijgen. Om vervolgens die recensies, als ze goed waren, samen met de demo's weer te gebruiken om optredens te regelen. Grappig was dat de meeste bladen in die periode nog niet eerder gebrande cd's ingestuurd hadden gekregen en de cd's dus 'gewoon' bij de officiële cd's beschreven.

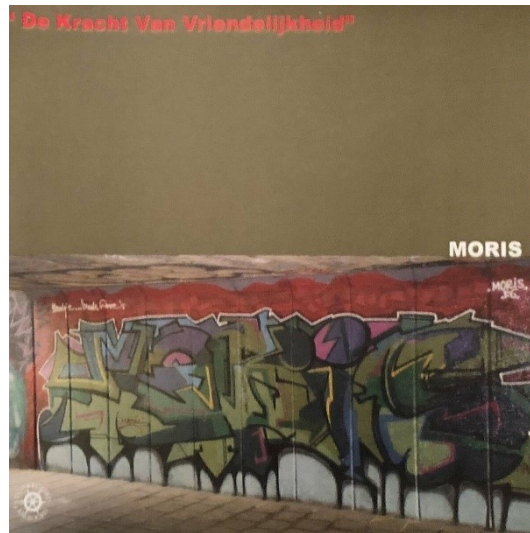
Wie A zegt moet ook B zeggen. Dus toen de eerste cd gemaakt was, moesten er meer volgen. Lang hebben Ruys en ik aan de demo *Iets met Dolby* gewerkt. In 1999 was het 9 nummers tellende album af maar Ruys was niet tevreden met het resultaat. Vandaar dat de cd toen niet 'echt' is uitgebracht, maar pas veel later. De Mouter van de Bounty had inmiddels het rap toneel verlaten. Pas jaren later zou ik hem weer eens spreken in het Nijmeegse. Hij heeft (voor zover ik weet) nooit meer gerapt. Jammer, want naar mijn mening was hij een van de beste rappers die Nederland heeft gekend. Hij was een groot fan van Eric B & Rakim en hij wilde de snelheid van die raps evenaren. Wat hem ook is gelukt denk ik. Alle opnames van hem zijn in 1 take gemaakt en diverse mensen, zoals geluidstechnici, vroegen zich altijd af wanneer hij ademhaalde als hij rapte.

Toch 'moest' de opvolger van *Alle Hens aan Dek* er komen dus verzamelde ik nummers, die in de tussentijd waren opgenomen, bij elkaar om er een verzamel cd van te maken, de cd F6. De meeste fans zullen waarschijnlijk nooit begrepen wat F6 betekent, zoals met zoveel onderwerpen of titels bij SBBB. Maar F6 betekent niets anders dan: vet. Het woordje vet, dat in de plaats kwam voor heftig of gaaf, werd pas gemeengoed in de tweede helft van de jaren '90 en de Mouter van de Bounty was het opgevallen dat bij de tekst verwerker die toen gebruikt werd (word perfect 5.1) het knopje F6 ervoor zorgde dat je letters in de tekst VET gedrukt werden. Tot groot vermaak, van vooral onszelf, gebruikten we die term te pas en te onpas. Op het gelijknamige nummer op de cd F6 kun je horen waar het over gaat.

Cd Hoesje F6 – verzamel cd

Niet zo lang na F6 is het album van Moris, de Kracht van Vriendelijkheid, gemaakt. Moris, afkomstig uit Wijchen en de rapgroep Kogelvrij, was zonder Omen alleen doorgegaan en ahd materiaal genoeg. Zijn teksten gaan veelal over tolerantie binnen de multiculti samenleving en de beats bestaan uit veelal Turkse en Marokkaanse samples. Voor het eerst deden ook andere rappers buiten Nijmegen mee op het album van MO (Moris). Nadat Moris en Ketama mee hadden gedaan op Terilekst's album *Allemaal Sterren*, rapte de Venrayse rapper Terilekst mee op het nummer *Op Visite*.

Cd Hoesje 'De Kracht van Vriendelijkheid' – Moris 2000

Radio optreden Omroep Gelderland, 1999

Ter promotie van het album van Moris waren we uitgenodigd in een radioprogramma van omroep Gelderland. We gingen met het hele Oostblok; Sativa, Ruys, Kogelvrij en Rexvox. En vonden we het interview al hilarisch, nog veel leuker was het toen we stoned bij het verlaten van de studio's (in de oude Menza in Nijmegen) vast kwamen te zitten in de lift. Daar rookten we rustig verder en ik zal de verbaasde blikken van de brandweerlieden die ons kwamen bevrijden nooit vergeten toen die 7 compleet stoned rappers aantreffen die erg fanatiek met een beatbox en freestyle bezig waren. Onderwerp: In de lift vastzitten.

Op de *Kracht van Vriendelijkheid* staat ook het nummer *Nijmegen* met 2 rappers uit de Nijmeegse rapgroep Vreemdelingen Legioen. Het VL, bestaande uit rappers Fataal, Fritz Bomb, Roddelz en Vino en beatcreators Gijs en Petrov, was een vriendenclub die elkaar veelal al jaren kende. Eind jaren '90 waren ook zij aangestoken door het rap virus en begonnen een groep. Fataal van VL behoort zeker tot een van de meest opvallende rappers uit Nijmegen. Lang, lomp en altijd in complete oldschool outfits (of army wear) en met een stem waar Everlast een puntje aan kan zuigen. Hij stond ook wel een beetje bekend als de rapkenner of het rap geweten van Nijmegen (een soort Nijmeegse KRS-One) en hij was dan ook nooit te beroerd om met iedereen een flinke discussie aan te gaan over hoe Rap/Hip-Hop was ontstaan of ontwikkeld was en hoe rap zich ontwikkeld had in Nederland en in Nijmegen. Ik heb vaak samen met VL opgetreden en altijd met plezier. De Nijmeegse tongval heb ik bijvoorbeeld nog nooit zo in Nijmeegse raps gehoord als bij VL. Van dezelfde generatie en ook bezig in het Nijmeegse waren Maarten en Robby Surround. Samen met VL (en meerdere hiphoppers uit Nijmegen) behoorde ze tot de click van de Wicked Wous. Een vooral in naam bestaande groep die zich later heeft opgesplitst in verschillende rapgroepen.

Vrouwelijke rappers heb ik in de periode dat ik rapte in Nijmegen niet meegemaakt. De enige vrouw die je op verschillende van onze albums kunt horen is Eva (de Diva van Sativa). Zij zingt op verschillende nummers van ons (zoals: *Mijn Duistere Zijde*) en deed ook mee met verschillende freestyles.

In de periode dat de *Kracht van Vriendelijkheid* werd gemaakt hadden Ruys en ik zijn demo achter ons gelaten en waren we ons aan het vermaken met freestylen. Omdat we minstens 3 tot 4 dagen per week met elkaar optrokken werd freestylen een soort van gewoonte. We freestylde elkaar wat we meegemaakt hadden en gingen experimenteren met sommige rare vormen van freestyle.

Ruys en Ketama 'in de studio' bi Sergeant van de Putten (helemaal rechts), Big Mouth studio onder de Hema Nijmegen.

Beginletters van het alfabet, steekwoorden op papier die de basis van een freestyle moesten vormen en (strip) boeken waar we onderwerpen in vonden. Sowieso hebben we af en toe boeken als basis gebruikt of gehele passages proberen te rappen. Ruys heeft uit verschillende geschiedenisboeken over de Middeleeuwen gereciteerd (*Het Pauselijk Schisma*) en ik heb samen met hem af en toe gedichtenbundels gebruikt of we pakten een willekeurig zangboek bij mij uit de kast, bijvoorbeeld het Geuzen strijdliederenboek van het verzet uit de Tweede Wereldoorlog (op *Alle Hens*). Als je zo op elkaar ingerapt raakte was het minder moeilijk om lange stukken live op het podium met elkaar te freestylen, zoals dat later gebeurde op *Jazzboord*, waar nagenoeg alles is gefreestyled.

VUURWERK (Ruys over een optreden in Wijchen, 13 mei 2000)

Een ongewoon hete dag in mei. Gevoelstemperatuur 33 graden. Op het programma stond een optreden ter gelegenheid van de opening van een nieuw skatepark in Wijchen. SBBB behoorde tot de genodigden om de muzikale omlijsting te verzorgen. We pakten groot uit. Niet alleen de kern van SBBB was aanwezig. Naast Moris, Ketama en Ruys stonden ook de vurige strijders van het Nijmeegse Vreemdelingenlegioen paraat. In vol ornaat en vastbesloten er een weer een memorabele dag van te maken trokken we die middag naar Wijchen.

De zon stond hoog aan de hemel en op het grasveldje naast het skatepark had zich de lokale jeugd en enkele gezinnetjes verzameld. Op het terrein stond een grote open vrachtwagentrailer waar de muzikanten hun ding mochten doen. Na een optreden van een lokaal metalbandje en een hiphopgroepje, dat verder onbestemd gebleven is, was het de beurt aan de F6-ers. Ruys, Ketama en Moris betraden de vrachtwagen. Al gauw schalden de mysterieuze SBBB beats over het zonnige gras. Doordat het zo heet was lag de mate van inspanning echter lager dan normaal. Sloom bewogen we ons zonder de beschutting van ook maar het minste streepje schaduw over het podium. De zon eiste aldus zijn tol. We rapten noodgedwongen met minimale inspanning ons door de beats heen: zittend op de planken van de trailer werden de teksten vergeten, de roep om fris bier werd almaar luider en met de koude blikken werden de gloeiende voorhoofden verkoeld. Een ware veldslag. Het boeide echter niemand een hol. Ook het publiek lag lam op het gras letterlijk zijn of haar leven te leiden. Het Vreemdelingenlegioen moest na ons dezelfde problemen trotseren. Slechts één meegenomen VL – aanhanger waagde het om voor de trailer zijn enthousiasme te ventileren. Waarschijnlijk met meer energie dan elke andere rapper op het podium... Nee, omgeven door planken, zeil, apparatuur en vooral de zon kwam er die middag weinig spectaculairs van het podium af. Toch bleef het vuurwerk die dag (helaas) niet uit: in Enschede voltrok zich ten tijde van onze show de tragische vuurwerkkramp...

F6 optreden in Wijchen, 13 Mei 2000 skatepark Wijchen. Ketama, Moris en Ruys.

Ondertussen groeide bij mij, eind 2000, de behoefte om weer een cd te maken. Dit keer met meer rappers (en niet alleen uit Nijmegen) en niet meer met gebrande cd's maar geperst. Door de jaren heen hadden we door het hele land vaak tijdens optredens andere rapgroepen en crews ontmoet waar we regelmatig contact mee onderhielden. Die groepen begon ik te vragen of ze met een nieuw project van Stuurboord Bakboord mee wilde doen. Wederom was het niet de bedoeling om te rappers onder contract te krijgen of met de nieuwe verzamelplaat geld te gaan verdienen. Een kortstondige samenwerking met verschillende elementen die daarna weer zouden ontbinden. Een korte moleculaire verbinding zoals meervoudige onverzadigde vetten.

Samenwerken

Al in 1994 kwam ik Nikes tegen (Zo Moeilijk) in de Meyhorst. Hij maakte de beats voor de groep Blackball. Vaak heb ik bij hem op zolder geluisterd naar zijn beats, raps opgenomen en gewoon zitten chillen. Hetzelfde geldt voor Sergeant van de Putte, Nemon, Jelle of de beatcreators van VL. Vaak met z'n allen tot diep in de nacht freestylen of ter plekke nummers opnemen, soms wel met een man of 7 of 8. Op Hip-Hop party's in Doornroosje hoefde je niet na te denken waar je heen moest, namelijk de rechterhoek van de zaal waar al een man of 25 stond te chillen. Maar de vetste momenten zijn wat mij betreft wel 's nachts uit Extase rollen met Ruys, Serg. Vd Putten en op gitaar Wim van Stiphout nog een paar nummers opnemen. Of in het Kronenburgerpark op mooie, zonnige dagen met een hele grote groep helemaal niets anders doen dan joints draaien en aannemen, drinken en rappen op de Kruittoren. Nijmegen op z'n best!

2000 Interview door Auke van der Hoek (AQ) voor de website ART 12

Beter af als Straatmuzikant (Moris over tv optreden Simek Adverteert)

Op een gegeven moment zag ik (najaar 2000) een advertentie in de krant: 'Simek Adverteert'. Martin Simek was op zoek naar 'bijzondere gasten' voor zijn televisieprogramma bij de RVU. Meneer Ruys vond het maar niks en sloeg dit keer over. Ketama twijfelde, maar vond het uiteindelijk wel een leuk idee. Ketama probeerde Ruys nog over te halen, maar het lukt hem dit keer niet. Zodoende gingen Ketama en ik met de trein (inclusief Ghattoblasters en 6-pack) naar het Mediapark te Hilversum (parkeerplaats over, waar later Pim Fortuyn nog is doodgeschoten) en daar eenmaal aangekomen was het wachten, wachten en nog eens wachten... en inderdaad allerlei bijzondere gasten daar. Een man met een fietsboomuitvinding, en nog meer van dat soort Wallies...en ja ook Ketama en Moris daar. Toen

we eenmaal opgeroepen werden, betraden we de opnameruimte en stelden ons netjes voor. Wat volgde was een warrig interview, een aantal raps en voor we het wisten liepen we weer door de straten van Hilversum (ghettoblaster op de schouder) en freestylen als een maffe... Vervolgens één of andere Gooise kut-kroeg in en aan het bier, whisky en de Gin. Even later (redelijk in de olie) met de trein richting Utrecht CS en daar bij Hoog Catherijne/Centraal Station de ghettablaster aan en nog meer skills van Ketama en de Moris. Veel bekijks, applaus, gelach en vooral ook een hoop plezier. Ketama heeft zelfs nog telefoonnummers uitgewisseld met andere Utrechtse rappers die ook begonnen te freestylen. Geweldig man. O ja, die televisieopnamen zijn overigens nooit uitgezonden.

Ketama en Casto at Splosh! Hip Hop Party Zeewolde 2002

4. Verzadigd Vet (2001-2005)

Eerst moest het geld voor de cd er komen. Want ik had geen zin in herhaling zoals dat met het project Nederhoop ging. Niet genoeg financieel krachtig om een cd zelf te laten persen (dat koste toen nog zo'n 3000 gulden) schreef ik het fonds van FNV-Kiem aan. Toen kon je daar nog een renteloze lening krijgen. Voor de invulling van de nummers liet ik de rappers zelf over of ze een kant-en-klaar nummer wilde aanleveren, alleen zelf de beat maken en die meenemen en het nummer opnemen bij mij of dat ik de beat zou maken en de opnames en de mix zou regelen. De rappers Terilekst en Casto vonden we bereid om op een nummer mee te rappen. Groepen die verder wilde meedoen waren: Shine & Riagg uit Eindhoven, ABC uit Barneveld, het Polderkartel uit Almere en Pier en Sandman uit Enschede. Op die manier hadden we nagenoeg alle delen van het land. Uiteraard deden uit het eigen Nijmegen, Ruys, ik, Moris en het VL mee. Inmiddels hadden we ook al contacten met Belgische rappers. Met de groep Freestyle Fabrik konden we goed opschieten en ook zij wilde meedoen met het project dat inmiddels Meervoudig Onverzadigd Vet (MOV) was gaan heten.

Het hele project heeft van het begin tot het eind ongeveer een jaar geduurd. Dit mede omdat de meesten van ons rappen als een hobby hadden en daarnaast werkten of studeerden. Uiteindelijk was

het in februari 2002 zo ver. Ondertussen vond ik dat met de komst van deze cd (nb. de eerste Nederlandstalige rap verzamel cd in Nederland) een cd release party wel op zijn plaats was. In een bomvol Doornroosje waren de meeste rappers aanwezig die op MOV meededen. Ieder kreeg de mogelijkheid om twee nummers te rappen en het concert werd afgesloten met een gigantische freestyle die ingezet werd door Casto. Die voor deze gelegenheid Locomotief en Mach uit Amsterdam had meegenomen. In de loop van tijd is de cd nagenoeg uitverkocht geraakt en ik heb er nog maar een paar in mijn bezit. Het project was geslaagd, heeft goed recensies gekregen en is bij diverse radiostations gedraaid.

F6 optreden in Barneveld (Ruys, Moris en Ketama en rechts Aal en Fritz Bomb van VL)

Bizarre optredens

We hebben bijvoorbeeld in het voorprogramma van RockBitch gestaan in de Swing (1999). Nou die wijven zijn dus echt zo gek als een deur! Tijdens de soundcheck stonden ze zichzelf te bevredigen terwijl ze tegelijkertijd met ons in gesprek waren. Of ik heb met de Muijer van de Bounty ooit voor de Rotary opgetreden in de Nijmeegse Stadsschouwburg. Na afloop dronken we een biertje met de opera zanger Ernst Daniël Smit en probeerde hem toen uit te leggen wat rap nou was... Ook hebben we, in samenwerking met MTV, opgetreden in McDonald's met Arnold van der Leijden in Roermond. Of in een lege Melkweg in Amsterdam.

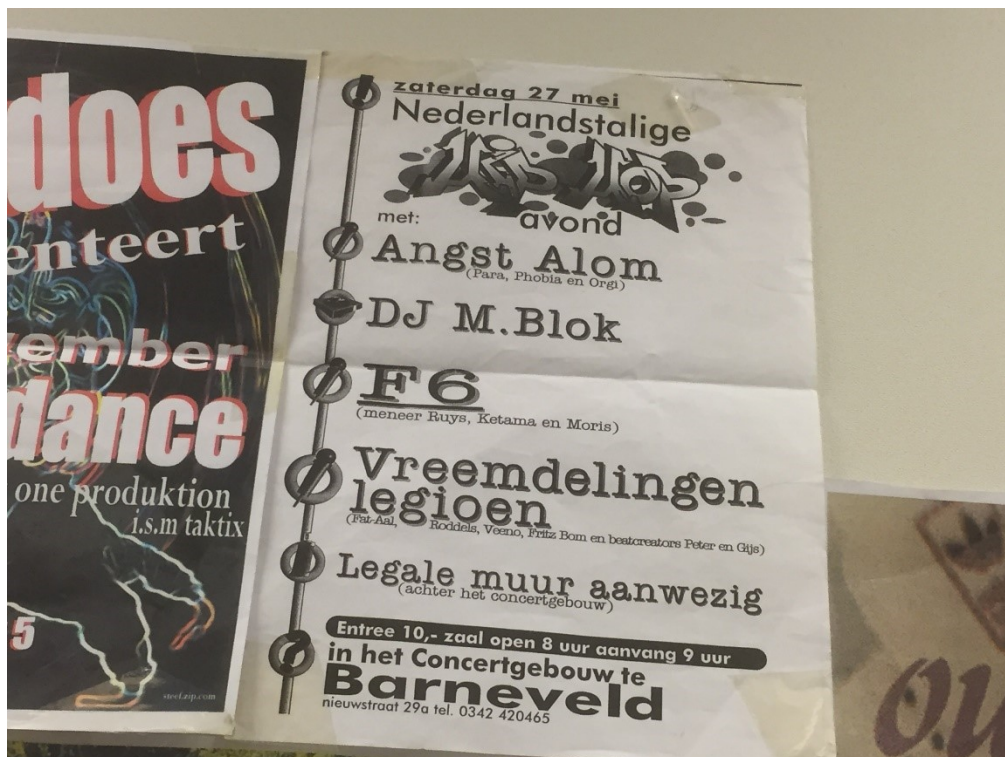
Kon het nog veel vetter worden, of was het zo vet genoeg? Na MOV is VL uit elkaar gegaan. Een van hen ging over in Enge Mannen; een rap formatie gestart door DJ Nemon met Fritz Bomb, Meneer Ruys en Rauf. De laatste was Ruys vanuit Limburg komen versterken op het podium in Nijmegen. Vino, ook uit VL, heeft nog een eigen solo cd gemaakt genaamd *Vinosofie*. Roddelz en Fataal waren nog steeds aanwezig bij de vele party's of jam sessies en ik heb Roddelz nog wel horen freestylen daar.

De buitenwereld, althans die buiten Nijmegen, bestond niet meer uit enkel de OP, Extince of Brainpower. Zo hadden begin 2000 rappers als Terilekst, Opgezwolle, Raymzter en ook Ali-B hun intrede gedaan. Dat betekende, denk ik, een vercommercialisering van Rap in Nederland, met als gevolg dat de rapmuziek steeds professioneler ging klinken. Zaten wij bijvoorbeeld in 1996 nog te zoeken hoe we beats en opnames zo Amerikaans mogelijk konden laten klinken, in 2003 kon iedereen met een pc een beat rippen, lopen, samplen of redelijke eenvoudig (na)maken. Neem daarbij een redelijke mic en je hebt een nummer. Zojuist genoemde rappers kondigden aan dat zij geen label wilde en gingen hun cd's in eigen beheer uitbrengen. Ook kwam er steeds meer kritiek op de OP die met hun eigen stijl geheel uit de gratie leken te geraken. Extince moest het voornamelijk hebben van zijn, inmiddels erg korte, live optredens en alleen Brainpower wist er nog wat hits uit te slaan. TMF had zijn intrede gedaan en daar werd ineens intensief aandacht besteed aan Nederlandstalige rap. Steeds meer lokale rapgroepen maakten clips en kregen bekendheid. Het verschil met deze rap en die van Stuurboord-Bakboord is dat die raps steeds professioneler gingen klinken. De 'nieuwe' rap klonk 'perfect'. Qua opnames en eindmix, inclusief een videoclip. Bij ons was de hang naar 'mooie' nummers maken wel voorbij en een hang naar rariteiten kwam daarvoor in de plaats. Eigenlijk hadden wij, vooral Ruys en ik, geen antwoord. Stuurboord Bakboord ging na MOV eigenlijk ter ziele. Dat wil zeggen naar buiten toe. In Nijmegen zelf zijn we met z'n tweeën juist met extra bizarre energie verder gegaan met maar 1 opgave; zo vaag mogelijke raps maken. Het moest juist nergens over gaan. Het meest gekke onderwerp was niet gek genoeg. We wilden ook niets meer verkopen. Eerlijk gezegd kostte het in consignatie systeem ons te veel energie en inmiddels was er het internet met alle (gratis) mogelijkheden. Dus wat dat betreft zette we het motto van MOV voort: "Alles van deze geluidsdrager mag zonder toestemming van de auteur vermenigvuldigd worden". In 2004 kregen we de gelegenheid om een raapavond in Odessa te organiseren, met een Jazz begeleiding. In een zeer relaxed Odessa hebben we ruim 3 uur muziek gemaakt en rapte Ruys, ik Rauf, Rexvox, Robby, Vino en de groep Dwaalspoor. Die jazz shit werd extra 'spacy' gemaakt door Jelle met zijn samplers en effectbakken en uiteraard Nemon op draaitafels. Overigens is Sergeant van de Putten een erg goeie drummer en ook op deze plaat begeleidt hij ons. Het was een goed optreden, gewoon zittend op de barkruk en een zaaltje met zittende mensen (in plaats van springend). Op deze plaat hoor je een paar zeer op z'n minst merkwaardige nummers van Ruys. Wat je bij hem hoort is het resultaat van het feit dat we inmiddels ook met poëzie bezig waren. Maar dan lekker vaag... Zo hebben we een keer in Merleyn ten overstaan van 'echte' poëten, een optreden genaamd *In de Soep* gedaan. Voorgedragen gedichten (overigens met een leeg a4tje in onze handen) werden afgewisseld met het bereiden van soep. Vóór ons stond namelijk een hoge tafel met een grote pan, maggi blokjes, prei, tomaat en andere shit en de teksten gingen ook over soep. We hadden de aandacht van de schrijvers in de zaal, maar eigenlijk hadden ze ons liever horen rappen, wat we uiteindelijk ook hebben gedaan.

CD Hoesje Vinosofie - VINO

Geïnspireerd door de vage shit waar we mee bezig waren, gingen Ruys en ik nog 1 keer aan de slag met een paar nummers op te nemen. Sommige teksten hebben we van te voren geschreven, maar de meeste nummers hebben we in 1 week gemaakt. Beats, rijms en opnames alles in één week. En het mocht geen titel hebben. *Dit mag toch geen titel hebben* is een typisch voorbeeld van hoe vaag we geëindigd zijn. Althans ikzelf. Ruys was immers nog bezig met Enge Mannen. Daarnaast hebben we samen met Moris uiteraard nog vaak geschild en vage freestyles opgenomen en nog optredens gedaan. En nog steeds hebben we een F6 ontmoeting van tijd tot tijd. Nijmeegse rap kwam in een volgende versnelling. Maar niet alleen op Hip-Hop gebied. Er werden veel meer vooral Urban party's georganiseerd in tenten zoals Doornroosje. En waren we in Merleyn eind jaren '90 een welkome aanvulling tijdens een jam, in 2004 kon je nagenoeg de hele avond vullen met rappers uit Nijmegen. In Roosje begonnen we (Nemon, Jelle en ik) met Hip-Hop/Rap avonden, 1 x per maand in de kleine zaal. Ik zelf vond het al snel jammer dat rap zo'n kleine plaats kreeg in de programmering. Vooral door Nemons inzet is de avond echter een lange tijd blijven bestaan en wordt nu uiteindelijk nog steeds in Merleyn georganiseerd onder de naam Back on Track.

Flyer/Poster Nederlandstalige Hip Hop avond in Barneveld, 27 Mei 2006

Hip-Hop was in 2005 inmiddels geen grapje meer. De Koning had inmiddels aan een flink marktaandeel gewerkt en Opgezwolle, Duvel Duvel en ons eigen Zo Moeilijk, en nog veel meer brachten cd's uit en waren te zien op TMF. En zij hadden videoclips, wij (nog) niet. Dus toen we gevraagd werden door de crew van Fladder om een grappige rap clip in elkaar te zetten, zeiden Ruys en ik ja. Dat is *Havana aan de Waal* geworden. Een nummer met een zo catchy mogelijke beat en... niet te snel en ook niet te snel rappen zodat de meeste mensen tijdens het eerste amateur filmfestival in Nijmegen (waar de clip voor bedoeld was) monden horen waar we over rapten. Dat was overigens niet zo moeilijk; Nijmegen natuurlijk. We zijn niet in de prijzen gevallen, maar we hebben tijdens de draaidag erg veel lopen ouwe hoeren! Naast de St. Stevens staan we bijvoorbeeld met 15 dames van 55+ die ooit waren afgestudeerd

in Nijmegen. We lopen binnen in de St. Stevens en we staan op 'onze' kruittoren in het Kronenburgerpark. Het is een leuke clip geworden, die je vooral niet moet vergelijken met de clips die nu over het algemeen worden vertoond. Ook dit was een leuke grap en we hadden tijd zat... We kruipen over plein '44 (inmiddels Park '44), rende door de Piersonstraat en hingen aan Jan van Hoofd z'n hoofd, om ons hoofd boven water te houden. De meest grappige opname (die de clip jammer genoeg niet heeft gehaald) was in het Radboud Ziekenhuis. Eerst kwamen Ruys en ik heel stoer door de ingang van de poli lopen. Maar toen dat niets werd zij we op handen en voeten door de ingang gegaan en zijn het ziekenhuis al blaffend ingekropen...

5. Zinken doen we niet...

Begon ik het verhaal met dat er geen rapgroep in Nijmegen was die zich organiseerde en achter optredens aan ging, inmiddels zijn er genoeg Nijmeegse rappers. Ik zelf ken er maar een paar, maar dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat ik niet meer in de Keizerstad woon. Nikes en ik fantaseerden 'vroeger' van vette platencontracten voor alle rappers in Nijmegen. Hij heeft zijn fantasie in realiteit omgezet en Zo Moeilijk is naar mijn mening VET ! Met Nously kan ik nog steeds chillen als we elkaar op een concert tegenkomen. En het feit dat de Topnotch staf aanwezig was bij hun cd presentatie in Merleyn (ik zelf helaas niet) bewijst op z'n minst dat Nijmegen stevig op de kaart staat !

In hoeverre heeft Nijmeegse rap in de besproken periode meegedaan of bijgedragen aan de rap in Nederland? Toen wij begonnen was er 1 dominante Nederlandstalige rap stroming en dat was die van de OP, Nederhop. Ook bands als White Wolf of Zuid-Oost kwamen dan wel uit het Noorden en Oosten, maar klonken wat ons betreft nog te veel Nederhop. Wij, zoals de meeste rappers, probeerden een eigen stijl te maken. Met de muziek, de raps, de samples, het consequent gebruiken van enkel Nederlands (op geen enkel nummer is Engels te horen of op de hoesjes is geen enkel Engels woord te lezen) de manier van opnemen (niet al te best) en alles relativeren (inclusief *je eige*) hadden we wel een eigen stijl denk ik. Maar zo hebben Nemon en ik ook veel workshops over Hip-Hop in Nijmegen gegeven en traden we veel op in Nijmegen. We zijn nooit echt professioneel te werk gegaan. We probeerden onze tapes/cd's aan iedereen te slijten, ook gratis. Zo hebben we geprobeerd om Nijmeegse rap door heel Nederland te verspreiden. Nog steeds krijgen we af en toe een mailtje van gasten uit de meest uiteenlopende hoeken van het land die onze cd's ooit in bezit hadden. Maar die cd, een nadeel van branden toen, die deed het niet meer. Of we nog cd's over hadden ? Nee, die hebben we niet meer. Ik heb wel nog steeds bakken vol met opnames, analoog 4 sporen, of op minidisc, of DAT en vooral op tapes. Maar die opnames zijn, zouden we zeggen, voor het Duitse uitzendbureau, en dus niet voor op het internet.

Zoals ik eerder schreef; het bundelen van krachten en mensen materiaal laten aanleveren is niet altijd even gemakkelijk. Als ik zo heel af en toe op het net rondkijk en zie wat er zoal georganiseerd wordt, van Definitie van Dopeheid, Back on Track, Hip Hop in je Smoel en een echte Hio-Hop conferentie in Rotterdam onlangs, kan ik alleen maar jaloers zijn en denken; hadden we dat toen ook maar.. Ik ben, zoals gezegd, gestopt met muziek maken. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en zo heel af en toe wil ik nog wel eens een freestyle dropen en wie weet pak ik mijn oude AKAI S-2000 wel ooit eens van de planken en maak ik weer eens een beat. Als laatste lijkt het me vet om de huidige Nijmeegse rappers eens in actie te zien, ik kom gauw maar weer eens naar Nijmegen!

Mij propjes gaan uit naar: Sjef, Mouter van de Bounty, Nikes, Nously, Rosko, Ruys, Moris, Omen, VL, Rex Vox, Amarald Green, Roz, Rob en Michel, Slayman, Wim de Biezen, Ronald Bonel, Wiero Maiheu, Jeroen van de Putten, Peter van Oinstenk, Wim van Stiphout en de gasten van Oudda Records, Johannes Heine, Freestyle Fabrik, Thor, ABC, ABN, DVD Mike, Odessa Rob, Inni Bara, Terilekst, Riagg, APK, Rauf, Loki, Boyd (sector 24), Luc en Barry, Krimi, Plengen, Borrigineel, Christov, Archie Goedhart en de hele

Meyhorst Clan, Appie, Pino, Martino, Nadjim, Enge Mannen, Rolf, Casto, Def P, Anoushka, Eva, LaMelodia, Djerry, Polderkartel, Dwaalspoor, Pier en Sandman, Demo, Menno, Augusto, Last Crewsaders, Savage, Area65, Artikel 12, Hiphop in je smoel, Ramsey, De capoeira club van Vladimir, Arthos, Fabian, Jelle en uiteraard iedereen die ik vergeten ben.

‘Pies is licht geel en heel veel als je hebt gezopen’

Ketama

Periode 2006-2010

(Tekst door Maurice Broekhoff alias Moris)

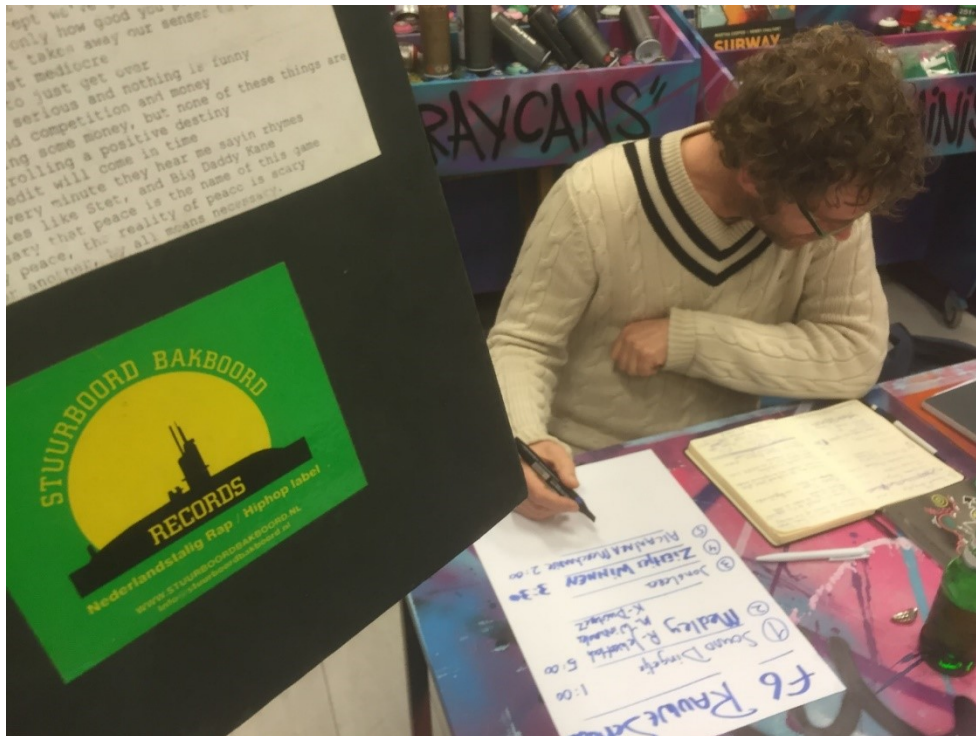
In deze periode zijn we wat minder actief bezig geweest met het gezamenlijk maken van muziek. Dit mede door de komst van kinderen (bij zowel Moris als Ruys) en het feit dat Ketama inmiddels naar Amsterdam was verhuisd. Er was zeker nog wel contact, alleen we zagen elkaar minder vaak. Ruys was inmiddels gestart met het maken van beats.

Vanaf 2010 zijn we elkaar weer vaker op gaan zoeken en begonnen ook weekendjes weg te plannen. Ergens een huisje in de natuur, een Yurt op de Veluwe of het tenthuisje van Moris in Bakkum. De term F6 BIERFOKKERIJ was geboren. Een bierproeverij, freestylen als een malle, vreemde stickers of schilderijtjes maken en door ons bedachte eiland Alcantara was ontstaan. Er zijn zelf Alcantariaanse Aardregels (grondrechten) verzonnen. Tijdens deze weekendjes weg werd er wel gefreestyled, maar het kwam niet in ons op om nieuwe teksten op papier te zetten. In één van onze eerdere F6 tracks is een keer geroepen dat 2016 toch wel de wederopstanding van F6 zou gaan worden. Waarom 2016 ?? Geen flauw idee... mogelijk omdat de 6 erin voorkomt... Maar eerlijk gezegd weten we het niet precies meer.

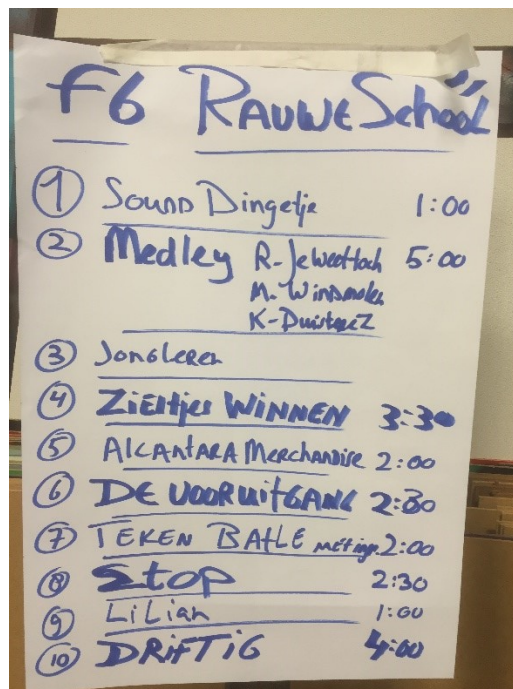

Moris en Ketama tijdens F6 weekend weg (rond 2012)

We gingen enkele oude tracks van ons weer oefenen en in 2016 hebben we twee keer opgetreden, namelijk in de Onderbroek (Nijmegen) en in Vrankrijk (Amsterdam) beiden tijdens het event RAUWE SCHOOL dat georganiseerd werd door Casto de Communicator.

2016 Voorbereiden optredens Rauwe School.

2016 Setlist F6 optredens de Rauwe School

Vanaf die periode (2016) zijn we vaker een BIERfokkerij (Samenvoeging van Bierproeverij en het woord Fokker gebruiken we als een soort 'Motherfucker') gaan organiseren en we gingen nieuwe teksten schrijven. Vaak wel met een thema/onderwerp, maar nog steeds met hetzelfde F6 principe als vanouds.. het moest vooral niet te serieus zijn. Toen we rond 2020 een aantal nummers hadden gemaakt kwam het geniale idee om toch maar eens wat nummers op Vinyl te laten persen. En zo gebeurde. In 2023 kwam ons eerste echte F6 Album 'getiteld F12' op vinyl uit met 8 mega vette hits 😊

Alles in eigen beheer (zoals altijd) en zelf uitgebracht met een kleine oplage van 250 stuks.

F12 Vinyl Album van F6 uitgebracht in 2023

Direct na het uitbrengen van het album F12 hebben we meer nummers geschreven en opgenomen. En in 2024 bestond opnieuw het idee om weer enkele nummers op vinyl uit te brengen. Eind 2024 kreeg Ketama te horen dat (na eerder al blaaskanker te hebben gehad) de ziekte terug was en dit keer met uitzaaiingen en de prognose was erg somber. Op 30 december 2024 is onze vriend en F6 Broeder Ketama op veel te jonge leeftijd overleden ☹️

Augustus 2024 Ketama tijdens een F6 BIER fokkerij

F6 Ketama, Meneer Ruys en Moris (Urban Matterz Helmond 21 september 2024)

2022 F6 + F2 (Mannes, Moris, Ketama en Ruys)

Laatste F6 BIER fokkerij met zn drietjes (augustus 2024)